

GGD Haaglanden Visie 2030

Inhoud

Voorwoord.....	3
1. Introductie.....	4
2. Missie en kern.....	5
3. Ambities	8
Ambitie 1. Voorvechter gelijke kansen op goede gezondheid	9
Ambitie 2. Adviseur voor een gezonde leefomgeving.....	11
Ambitie 3. Regionale partner acute problemen publieke gezondheid	13
Ambitie 4. Veilig vangnet waar dat (nog) ontbreekt	15
Ambitie 5. Deskundige, proactieve organisatie	17
Bijlage: taken GGD Haaglanden	19
Verantwoording.....	20
Geschreven bronnen	20
Geïnterviewde betrokkenen en experts	21
Overzicht bijeenkomsten	22

Voorwoord

GGD Haaglanden zet zich in voor de gezondheid van alle inwoners van onze regio. Dat doen wij vanuit de overtuiging dat een goede gezondheid een publieke zaak is: we zijn samen verantwoordelijk. De afgelopen jaren zijn we in Nederland breder naar gezondheid gaan kijken. Gezondheid is breder dan de afwezigheid van ziekte, gezondheid gaat over het vermogen om je aan te passen, om zelf de regie te kunnen voeren over je leven. We kijken steeds meer naar de complete mens in zijn context: naar het lichamelijke, mentale en sociale aspect van gezondheid. Het begrip positieve gezondheid staat daarbij centraal.

Inzoomen op eigen regie betekent niet dat een goede gezondheid ook volledig iemands eigen verantwoordelijkheid is. **Gezondheid is een publiek goed.** Dat heeft een aantal redenen. Allereerst raakt de gezondheid van anderen onze eigen gezondheid, daarom willen we elkaars gezondheid beschermen en bewaken. Ten tweede raakt de gezondheid van anderen onze samenleving: de kansen die we hebben in de samenleving, hoe goed we mee kunnen komen – allemaal gebaseerd op een goede gezondheid. Daarom willen we in elkaars gezondheid investeren. En ten derde heeft de manier waarop we onze samenleving inrichten gevolgen voor de gezondheid. Onze leefstijl en leefomgeving zijn bepalend voor de kansen op een goede gezondheid. Daarom willen we elkaars gezondheid bevorderen.

De coronapandemie heeft laten zien wat een publieke gezondheidscrisis betekent voor ons land en onze regio. Corona toont dat we een gedeeld belang hebben in elkaars gezondheid: publieke gezondheid staat hoger op de agenda dan ooit. GGD Haaglanden wil de brede betrokkenheid in de samenleving, politiek en in vele maatschappelijke initiatieven bij publieke gezondheid de komende jaren behouden. De gezondheid van inwoners van de regio Haaglanden verdient steeds onze volle aandacht – ook, en misschien juist, als we niet in de crisistand hoeven te opereren.

In de gesprekken die we de afgelopen maanden voerden ging het steeds over gezondheid als publiek goed. Dat is waar wij – in opdracht van gemeenten – voor staan. De negen gemeenten in regio Haaglanden zijn gezamenlijk eigenaar en opdrachtgever van GGD Haaglanden. Hoe vullen we onze taken in? In ieder geval samen met inwoners, de gemeenten en partners in de regio. In de gesprekken werd ons duidelijk dat het brede takenpakket en de vele rollen van de GGD tegelijkertijd een kracht en een zwakte zijn. Enerzijds is het een kracht dat de GGD dat doet wat nodig is, wat de samenwerkende gemeenten van de GGD vragen, juist vanuit een breed takenpakket en verschillende rollen. Anderzijds heeft de GGD een beperkte capaciteit en beperkte budgetten. Dat betekent dat er altijd keuzes gemaakt moeten worden in wat noodzakelijk, en wat wenselijk is. Bovendien is het voor anderen soms onduidelijk wat de GGD wel en niet kan betekenen. Dat vraagt om een duidelijke visie, heldere uitgangspunten en goede afspraken onderling.

Met deze visie geven we als GGD – in opdracht van de negen gemeenten – invulling aan ons gezamenlijke perspectief op de toekomst. Dat perspectief laat zien hoe wij ons willen ontwikkelen en hoe wij keuzes en afwegingen willen maken. De komende jaren willen we laten zien hoe wij invulling geven aan de visie. Maar vooral is dit perspectief een uitnodiging om meer samen te werken in de regio. Want – nogmaals – gezondheid is een publiek goed.

Annette de Boer, Directeur Publieke Gezondheid

1. Introductie

Aanleiding

Het takenpakket van de GGD is vastgelegd in wetgeving en opgenomen in de begroting. Met de uitvoering van deze taken draagt de GGD bij aan het bewaken, beschermen en bevorderen van de gezondheid van alle inwoners van regio Haaglanden. Dat blijft zo. Ontwikkelingen in de samenleving leiden daarnaast tot veranderende uitdagingen voor de publieke gezondheid en tot veranderende mogelijkheden voor GGD Haaglanden, de negen aangesloten gemeenten en zijn maatschappelijke partners.

Met de visie GGD Haaglanden 2030 wil de GGD inspelen op die veranderende uitdagingen en mogelijkheden. En wendbaarder worden, om ook in te kunnen spelen op ontwikkelingen die we nu nog niet kunnen voorzien.

Proces

Eind 2019 startte GGD Haaglanden een visietraject. In het traject hebben bestuurders en ambtenaren van de negen gemeenten in de regio Haaglanden, medewerkers, (keten)partners en experts meegedacht. Het proces van totstandkoming bestond uit drie fasen:

- Verkenning > in een brede verkenning zijn we op zoek gegaan naar de belangrijkste thema's voor publieke gezondheid tot aan 2030, en naar de manier waarop GGD Haaglanden daar invulling aan kan geven.
- Scenario's > de dialoog over het gewenste toekomstperspectief van de GGD is gevoerd vanuit drie scenario's voor GGD Haaglanden in 2030. Aansprekende onderdelen van drie toekomstbeelden zijn gebruikt om tot één gedeeld toekomstperspectief te komen: de conceptvisie.
- Visie > in de derde fase is de conceptvisie besproken en aangescherpt om te komen tot dit eindproduct.

Een belangrijke fase moet echter nog komen: de implementatie van de visie in het werk van GGD Haaglanden. Dat vraagt om een vertaling van de visie naar producten, diensten en werkwijze. We gaan hierover in gesprek met medewerkers, de gemeenten en onze partners. Om zo samen een goede invulling aan de visie te kunnen geven.

2. Missie en kern

Missie: gezondheid is een publiek goed

GGD Haaglanden ziet gezondheid als een publiek goed. GGD draagt bij aan de maatschappelijke voorwaarden voor een gezond leven. We hebben een gedeeld belang in elkaars gezondheid, daar waar een goede gezondheid de individuele invloed overstijgt. Daarom werkt de GGD vanuit een regionaal perspectief aan een goede gezondheid voor alle inwoners in de regio, gedurende hun gehele levensloop.

Kern: bewaken, beschermen en bevorderen van de gezondheid

Wettelijke basis

GGD Haaglanden werkt continu aan het bewaken, beschermen en bevorderen van de gezondheid van alle inwoners in de regio. Dat doet de GGD als gemeentelijke gezondheidsdienst van de negen gemeenten in de regio. GGD Haaglanden werkt vanuit de wettelijk vastgelegde taken.

Het bestaansrecht van de GGD is verankerd in de Wet Publieke Gezondheid (Wpg). Deze wet regelt de organisatie van de publieke gezondheidszorg, waarbij het gaat om “de gezondheidsbeschermende en gezondheidsbevorderende maatregelen voor de bevolking of specifieke groepen daaruit, waaronder begrepen het voorkómen en het vroegtijdig opsporen van ziekten.” (Wpg, 2008¹). De Wpg focust dus op preventie. In de Wpg is geregeld dat het college van burgemeester en wethouders zorg dragen voor samenhang in de publieke en curatieve gezondheidszorg bij ongevallen en rampen en algemene infectieziektebestrijding. Daarnaast dragen zij zorg voor het analyseren van de gezondheidssituatie van inwoners, het bewaken van de gezondheid, het bijdragen aan preventie en gezondheidsbevordering, het bevorderen van medisch milieukundige en technische hygiënezorg, het bevorderen van psychosociale hulp bij rampen en het geven van prenatale voorlichting aan alleenstaande ouders.

Op basis van deze wettelijke taken en vanuit de vorige visie van GGD Haaglanden zijn de taken van in 2017 vastgelegd in het Dienstverleningshandvest². In de bijlage is een samenvatting van de taken van GGD Haaglanden opgenomen.

Collectieve verantwoordelijkheid voor een goede gezondheid

GGD Haaglanden doet meer waar meer nodig is. De GGD richt zich op de collectieve verantwoordelijkheid voor een goede gezondheid. Dat betekent actie ondernemen op kansen en bedreigingen die de mogelijkheden van de individuele inwoner overstijgen. Daarnaast ligt er een collectieve verantwoordelijkheid in het bewaken, beschermen en bevorderen van de individuele gezondheid van kwetsbare personen en groepen.

Het vakgebied van een GGD is divers: van een gezonde leefstijl tot een gezonde leefomgeving; van medische milieukunde tot infectieziektebestrijding; van epidemiologisch onderzoek tot (beleids)advies; van toezicht tot de uitvoering van maatregelen.

¹ Wet Publieke Gezondheid (2008), geraadpleegd via <https://wetten.overheid.nl/BWBR0024705/2021-02-22>

² Dienstverleningshandvest GGD Haaglanden (2017), geraadpleegd via <https://www.ggdhaaglanden.nl/web/file?uuid=6da96a4f-e2f1-4c22-ac54-48227eba7f9f&owner=79fd3e90-5b56-4b19-bcfe-cfcfde41f646&contentid=19262>

Deze visie gaat vooral over de invulling van die wettelijke taken, en over de accenten die GGD Haaglanden de komende jaren wil leggen. GGD Haaglanden wil zich verder ontwikkelen als deskundige en onafhankelijke netwerkpartij in het domein publieke gezondheid. Daarbij is GGD Haaglanden op de omgeving gericht, proactief en innovatief. Het doel van de visie is om daar invulling aan te geven. De visie zal aanleiding zijn voor incrementele verandering, niet voor een directe, radicale koerswijziging.

Kernwaarden

Vier kernwaarden laten zien waar GGD Haaglanden voor staat:

- Deskundig
- Onafhankelijk
- Proactief
- Toegewijd

Uitgangspunten

GGD Haaglanden hanteert twee uitgangspunten:

- **GGD Haaglanden werkt vanuit positieve gezondheid**

GGD Haaglanden werkt vanuit het begrip 'positieve gezondheid'. Positieve gezondheid is méér dan de afwezigheid van ziekte: het is het vermogen van mensen zich aan te passen en eigen regie te voeren in het licht van de fysieke, emotionele en sociale uitdagingen van het leven. Positieve gezondheid gaat uit van zes dimensies: lichaamsfuncties; mentaal welbevinden; zingeving; kwaliteit van leven; sociaalmaatschappelijke participatie en dagelijks functioneren. Voor zaken waarop het individu geen of weinig invloed heeft, heeft de overheid een (collectieve) verantwoordelijkheid, die deels door de GGD wordt opgepakt.

- **GGD Haaglanden werkt met een integrale blik aan preventie**

Preventie staat centraal in de publieke gezondheid. Preventie is het bewaken, beschermen en bevorderen van de gezondheid van mensen, zodat zij gezond zijn en blijven. GGD Haaglanden heeft een brede, integrale blik op gezondheid: gezond leven gaat over mensen met een gezonde leefstijl in een gezonde leefomgeving. Werken aan publieke gezondheid gebeurt vanuit meerdere (beleids)terreinen; zowel in het sociale, als in het fysieke domein. De grootste gemene deler: het scheppen van voorwaarden voor een gezond(er) leven. Integraal werken, betekent ook samenwerken met verschillende partners in de regio: van gemeenten en kennispartners, tot curatieve zorg, het veiligheidsdomein en maatschappelijke organisaties.

GGD Haaglanden richt zich met name op collectieve preventie; preventie gericht op bevolkingsgroepen. Preventie kan ook gericht zijn op het individu – GGD Haaglanden springt in waar het collectief het individu onvoldoende hulp biedt om een goede gezondheid te bereiken; denk hierbij aan het bieden van basis-gezondheidsvoorzieningen voor dak- en thuislozen. En andersom richt de GGD zich op het individu als middel in de collectieve preventie; denk hierbij aan de tuberculosebestrijding.

Binnen collectieve preventie kan er sprake zijn van universele of selectieve preventie. Universele preventie is gericht op de gezondheid van de hele bevolking; denk aan veilig drinkwater of aan vaccinatieprogramma's. Selectieve preventie is gericht op bevolkingsgroepen met een verhoogd risico; denk aan leefstijlinterventies bij groepen met gezondheidsachterstanden. GGD Haaglanden werkt dus aan preventie op drie niveaus: het collectief, verschillende doelgroepen en het individu.

3. Ambities

Vanuit de wettelijke taken bewaakt, beschermt en bewaakt GGD Haaglanden nu en in de toekomst de publieke gezondheid. GGD Haaglanden besteedt de komende jaren nadrukkelijk aandacht aan een vijftal ambities. Deze ambities laten vooral de accenten zien. Elke ambitie raakt aan de kerntaken van de GGD, en elke ambitie raakt aan ontwikkelingen in de samenleving die de uitdagingen en mogelijkheden voor de publieke gezondheid veranderen.

De invulling van de ambities kan verschillen vanuit de verschillende taakvelden binnen de GGD en ook vanuit de onderlinge verschillen tussen de regiogemeenten. Regionale, innovatieve capaciteit kan daarbij de overeenkomsten samenbrengen en aan de verschillen besteedt de GGD aandacht met lokaal maatwerk.

De GGD werkt de komende jaren aan vijf ambities (nummering zegt niets over prioritering):

Trends en ontwikkelingen

Met deze vijf ambities wil GGD Haaglanden inspelen op veranderingen in de omgeving. Die ontwikkelingen leiden tot nieuwe of veranderende uitdagingen voor de publieke gezondheid en tot nieuwe of veranderende mogelijkheden in de aanpak van de uitdagingen. Per ambitie is aangegeven op welke trends en ontwikkelingen de GGD in wil spelen. In een omgevingsanalyse zijn – in samenwerking met bestuurders en ambtelijke vertegenwoordigers van de negen gemeenten, ketenpartners en GGD-medewerkers – de volgende vijf ontwikkelingen naar voren gebracht die de meeste impact hebben voor de komende jaren:

- Groeiende gezondheidsverschillen
- Groeiend belang van een gezondere leefomgeving en de impact van klimaatverandering op gezondheid
- Toenemende druk op betaalbare gezondheid
- Meer mogelijkheden voor het domein van publieke gezondheid door inzet van eHealth en data
- Meer mogelijkheden voor bereik en laagdrempeligheid door veranderende, meer digitale manieren van contact

Ambitie 1. Voorvechter gelijke kansen op goede gezondheid

GGD Haaglanden zet zich in voor gelijke kansen op een goede gezondheid.

De ontwikkeling

Groeiende gezondheidsverschillen

GGD Haaglanden ziet dat de gezondheidsverschillen in de regio toenemen: niet iedereen heeft gelijke kansen op een goede gezondheid. Dat is niet alleen een persoonlijk, maar ook een maatschappelijk probleem. Een slechte gezondheid leidt tot hoge maatschappelijke kosten. Grote verschillen tussen mensen vertalen zich in maatschappelijke ontevredenheid en spanningen. Scheidslijnen ontstaan bijvoorbeeld tussen sociaaleconomische groepen. De impact van gezondheidsbeleid is ook niet even groot op verschillende groepen in de samenleving. Groepen met een gezondere uitgangspositie hebben soms meer profijt van gezondheidsbeleid. GGD Haaglanden ziet zichzelf als voorvechter voor gelijke kansen op een goede gezondheid.

De ambitie

- **Regionaal duiden en advisering**

GGD Haaglanden is de regionale wegwijzer voor gelijke gezondheidskansen – voor inwoners, gemeenten en voor andere organisaties in de regio. De GGD vertaalt en duidt gezondheidsdata en inzichten in effectief gezondheidsbeleid. Daarbij zet de GGD zich met prioriteit in voor inwoners die dat extra nodig hebben: gelijke kansen betekent allereerst het aanpakken van vermijdbare gezondheidsachterstanden.

GGD Haaglanden biedt beslissers – bij overheden of bij andere organisaties – de juiste en toegespitste informatie en advies voor het inzetten van preventie. Zo helpt de GGD anderen om inwoners te helpen. Daarin werkt de GGD nauw samen met (regionale) kennispartners.

GGD Haaglanden heeft vanuit de wettelijke verantwoordelijkheid (Wpg) een belangrijke agenderende functie. Door – gevraagd en ongevraagd – onafhankelijk gezondheidsadvies te geven, werkt GGD Haaglanden aan gelijke gezondheidskansen. Daarbij kijkt de GGD integraal naar gezondheid. Veel antwoorden op gezondheidsverschillen liggen niet (alleen) binnen het domein van zorg en welzijn. Het antwoord kan liggen in onderwijs, werk en inkomen, veiligheid, gezondheid, een gezondere leefomgeving en actieve deelname aan de maatschappij.

De agenderende kracht van de GGD staat en valt met onze onafhankelijkheid: wij adviseren gemeenten, maatschappelijke organisaties en inwoners op basis van wetenschappelijk onderbouwde analyses. Er is altijd een spanning tussen het zo snel mogelijk en zo inhoudelijk mogelijk bieden van gezondheidsinzichten. De GGD werkt transparant: toelichten welke overwegingen we maken op basis van welke informatie, en toelichten welke stappen we zetten en welke conclusies we trekken.

Voorbeeld: GGD Haaglanden adviseert over de aanpak van overgewicht en zet gericht in op jonge kinderen in wijken met een gemiddeld lagere sociaaleconomische status.

- **Regie voeren**

GGD Haaglanden richt zich op het onbenutte gezondheidspotentieel van verschillende groepen in de samenleving. Investeren in het gezondheidspotentieel van inwoners is een maatschappelijke opgave. De GGD voert vanuit zijn expertise regie op lokale uitvoering van publieke gezondheidstaken. Daarbij kan de betrokkenheid van de GGD verschillen per gemeente en per gezondheidsthema.

Vanuit verschillende (overheids)domeinen wordt gewerkt aan gezondheid – van het sociaal domein tot het ruimtelijk domein; vanuit veiligheidsperspectief, maar ook vanuit economisch perspectief. De GGD voert regie vanuit een integrale blik op gezondheid. Als partner van de negen Haaglanden-gemeenten wil GGD Haaglanden die integrale blik ook vertalen naar een integrale aanpak. De ontwikkeling van domeinoverstijgend werken aan gezondheid is al ingezet, de GGD wil deze ontwikkeling versterken.

Voorbeeld: GGD Haaglanden zet in op een rookvrije omgeving met aandacht voor onder meer rookvrije scholen, ziekenhuizen en sportverenigingen.

- **Slim benutten van (digitale) tools**

Om data inhoudelijk en snel te kunnen duiden maakt de GGD gebruik van eigentijdse tools en analyse-mogelijkheden. Die tools ondersteunen de GGD in de rol van regionale wegwijzer. GGD Haaglanden wil vindbaar, herkenbaar en toegankelijk zijn voor inwoners, gemeenten en maatschappelijke organisaties. Technologie en IT spelen een steeds grotere rol in de samenleving, en daarmee ook een steeds grotere rol in de dienstverlening van de GGD. Daarin zoekt de GGD nadrukkelijk de samenwerking met ketenpartners en het kennisecosysteem van universiteiten, hogescholen en kennisinstellingen in de regio.

Door proactief en visueel te communiceren, deelt GGD Haaglanden beschikbare gezondheidsinzichten en -kennis. Niet alleen via de eigen (online) kanalen, maar ook door actief te zijn in relevante netwerken, of met workshops voor beleidsmakers of in de wijken.

eHealth-toepassingen bieden nieuwe en aanvullende mogelijkheden om gezondheidsbeleid vorm te geven. GGD Haaglanden ontwikkelt continu kennis op het gebied van eHealth-toepassingen. De focus ligt daarbij op de bereikbaarheid en toegankelijkheid van een goede gezondheid – GGD Haaglanden is immers voorvechter van gelijke kansen op een goede gezondheid.

Voorbeeld: In de GGD AppStore werken GGD'en samen met kennisinstituten en patiënten- en consumentenorganisaties aan een begrijpelijk en transparant overzicht van betrouwbare gezondheidsapps. Apps worden geplaatst na zorgvuldige, onafhankelijke en transparante toetsing door deskundige GGD-professionals.

Ambitie 2. Adviseur voor een gezonde leefomgeving

GGD Haaglanden bevordert de gezondheid van inwoners via de leefomgeving.

De ontwikkeling

Groeiend belang van een gezondere leefomgeving en de impact van klimaatverandering op gezondheid

Publieke gezondheid wordt medebepaald door de fysieke en sociale leefomgeving van mensen. In de fysieke leefomgeving verandert de komende jaren veel. Grote maatschappelijke uitdagingen zoals klimaatverandering, de energietransitie en de woningtekorten leggen allemaal beslag op de ruimte. In alle gemeenten in de regio Haaglanden wordt de komende jaren op grote schalen gebouwd of verbouwd. Met de komst van de Omgevingswet (2022) wordt ruimtelijke ontwikkeling meer integraal georganiseerd. De wet geeft gezondheid een prominente plek in ruimtelijke ontwikkeling. Als adviseur wil GGD Haaglanden bijdragen aan een gezonde leefomgeving om daarmee de gezondheid van inwoners te bevorderen.

De ambitie

- **Sparren over de leefomgeving**

GGD Haaglanden is de sparringpartner van en voor gemeenten en andere organisaties in de regio als het gaat om de interactie tussen de leefomgeving, gedrag en gezondheid. De GGD vertaalt actuele (wetenschappelijke) inzichten op dit gebied naar de lokale context. De GGD draagt bij aan ruimtelijke (her)ontwikkeling: vanuit de unieke combinatie van gezondheidskennis over de leefomgeving en de lokale gezondheidsdata die de GGD verzamelt en analyseert.

Dat is veelomvattend: van het creëren van voldoende schaduw in de stenen omgeving die steeds warmer wordt, tot publieke ruimte die mensen aanmoedigt om meer te bewegen en zo gezonder te leven. De GGD wil bijdragen aan deze positieve ontwikkeling door gemeenten, ontwikkelaars en andere partners in ruimtelijke ontwikkeling de juiste inzichten te bieden: wat werkt en voor wie. De expertise op dit gebied maakt GGD Haaglanden regionaal beschikbaar, inzichtelijk en bruikbaar.

Voorbeeld: GGD Haaglanden denkt met scholen mee hoe zij een gezond schoolplein zo kunnen inrichten dat het kinderen aanzet tot bewegen.

- **Deskundig adviseren**

GGD Haaglanden wil een vaste adviespartner zijn van de negen gemeenten en andere organisaties in de ruimtelijke ontwikkeling. Daarbij is de GGD een gewaardeerde en vertrouwde adviseur (*trusted advisor*³): de GGD is zowel deskundig als expert, in het opbouwen en onderhouden van relaties.

De GGD adviseert over de mogelijkheden om gezondheid van inwoners te bevorderen via de sociale en fysieke leefomgeving. Daarbij gaat het om collectieve ingrepen die de publieke gezondheid bevorderen. Daarin ligt een gedeeld belang voor de negen gemeenten in de regio. De GGD wil zijn expertise zo vroeg mogelijk in het proces inbrengen. De concrete vertaling naar advies over ruimtelijke ontwikkeling doet de GGD soms regionaal, bijvoorbeeld als het gaat om infrastructurele projecten, en soms lokaal, bijvoorbeeld als het gaat om (het inrichten van) de publieke ruimte om sociaal cohesie te bevorderen binnen de gemeente.

³ Maiser, D.H, Galford, R.M. & Green, C.H. (2000) The trusted advisor.

Voorbeeld: GGD Haaglanden adviseert gemeenten over waar het beste gebouwd kan worden, gelet op milieufactoren zoals bijvoorbeeld geluidsoverlast.

- **Klimaatadaptatie agenderen**

GGD Haaglanden adviseert over de gezondheidsimpact van klimaatverandering vanuit een integraal, multidisciplinair perspectief op gezondheid. Zo draagt de GGD bij aan klimaatadaptatie in de regio. De gevolgen van klimaatverandering zullen de komende decennia steeds groter worden, ook als de transitie naar een klimaatneutrale samenleving wordt gerealiseerd. De impact van klimaatverandering op de gezondheid is breed en vraagt om integrale kennisopbouw en advisering – denk aan de komst van (voor Nederland) nieuwe infectieziekten die voorkomen bij een warmer klimaat; de transmissie van infectieziekten van dieren naar de mens in intensieve veehouderij; acute gezondheidsbedreigingen zoals overstromingen en omgang met langere perioden van extreme hitte.

De GGD ziet een rol voor zichzelf om de regio voor te bereiden op de impact van klimaatverandering. Allereerst door kennis op te bouwen en het thema te agenderen, vervolgens door invulling te geven aan klimaatadaptatie vanuit gezondheidsperspectief.

Voorbeeld: GGD Haaglanden adviseert bij het opstellen van lokale hitteplannen met aandacht voor het voorkomen van hitte-eilanden.

Ambitie 3. Regionale partner acute problemen publieke gezondheid

GGD Haaglanden is de regionale partner bij acute problemen in de publieke gezondheid.

De ontwikkeling

Aanpak acute gezondheidsproblemen in beweging

Als gevolg van de coronacrisis verwacht GGD Haaglanden dat de aanpak van acute problemen of crises in de publieke gezondheid wordt geëvalueerd; zowel op nationaal, regionaal als lokaal niveau. Mogelijk verschuiven daarmee ook taken van de GGD ten aanzien van deze ambitie. De invulling van de rol van GGD Haaglanden als regionale partner bij acute problemen in de publieke gezondheid staat dus niet vast. Desalniettemin wil de GGD een belangrijke partner bij acute problemen in de publieke gezondheid zijn en blijven.

De ambitie

- **Voorkomen en voorbereiden**

GGD Haaglanden heeft een belangrijke signalerings- en adviesfunctie, waarbij de GGD zicht houdt op de gezondheid van alle inwoners in de regio. GGD Haaglanden wil acute problemen voor de publieke gezondheid allereerst voor zijn: toezicht houden, vroegtijdig signaleren en vroegtijdig ingrijpen leidt niet alleen tot gezondheidswinst, maar ook tot lagere (zorg)kosten. Preventie is dus het uitgangspunt.

Niet elke crisis of uitdaging voor de publieke gezondheid laat zich voorkomen of voorspellen. Daarom investeert GGD Haaglanden in kennis en capaciteit om de regio optimaal voor te bereiden op acute gezondheidsproblemen. GGD Haaglanden zorgt voor optimale bemensing van de crisisorganisatie die goed opgeleid en getraind is. In nauwe samenwerking met gemeenten, partners in crisisbeheersing en organisaties in de regio oefent de GGD met onvoorziene scenario's en integrale (gezondheids)risicoanalyses.

De coronacrisis van 2020/2021 laat zien dat de Nederlandse crisisaanpak in de publieke gezondheid vooral gericht is op kortdurende crises. GGD Haaglanden wil zich nadrukkelijk ook organisatorisch voorbereiden op grootschalige gezondheidsbedreigingen van lange duur.

Voorbeeld: GGD Haaglanden adviseert inwoners hoe zij koolmonoxidevergiftiging kunnen voorkomen.

- **Snel en multidisciplinair adviseren**

GGD Haaglanden adviseert inwoners, gemeenten en andere organisaties in de regio Haaglanden bij acute problemen in de publieke gezondheid. GGD Haaglanden vertaalt (inter)nationale inzichten naar de lokale context om de gezondheid van inwoners zo goed mogelijk te bewaken en beschermen.

Om invulling te kunnen geven aan de rol van adviseur moet GGD Haaglanden beschikken over integrale en interdisciplinaire kennis van publieke gezondheid. Bij acute problemen is allereerst behoefte aan actueel overzicht en inzicht in aard en omvang van het gezondheidsvraagstuk. Maar direct daarna is er behoefte aan inzicht in wat werkt en voor wie: hoe kunnen we inwoners zo goed mogelijk beschermen? GGD Haaglanden geeft zo snel, compleet en inzichtelijk mogelijk inzicht in een adequate aanpak met gezondheidsbeschermende en -bewakende maatregelen.

Intern vraagt dat om interdisciplinaire samenwerking. De GGD brengt kennis vanuit verschillende publieke gezondheidsdisciplines snel bijeen: van epidemiologie en gezondheidsbevordering tot beleidsadvies en infectieziektebestrijding. Extern richt GGD Haaglanden zich op een integrale aanpak: over de grenzen van (beleids)domeinen heen werkt de GGD samen met gemeenten, (crisis)partners en inwoners. Een goede samenwerking heeft baat bij een heldere taakverdeling en korte, persoonlijke lijnen. Ook daarom is de preventie-aanpak genoemd onder het vorige punt 'voorkomen en voorbereiden'.

Voorbeeld: GGD Haaglanden signaleerde en bestreed in 2018 een mazelenuitbraak in Den Haag en Zoetermeer.

- **Uitvoeren van maatregelen**

GGD Haaglanden is ook uitvoerder van gezondheidsbewakende en gezondheidsbeschermende maatregelen, zoals toezicht en vaccinatie. Bij acute problemen in de publieke gezondheid kunnen nieuwe inzichten elkaar van dag tot dag opvolgen. Om de gezondheid optimaal te beschermen moet de GGD dan ook een proactieve, wendbare samenwerkingspartner zijn.

Voorbeeld: GGD Haaglanden is de regionale uitvoerder in de coronavaccinatiecampagne.

Ambitie 4. Veilig vangnet waar dat (nog) ontbreekt

GGD Haaglanden voorziet in een gezondheidsvangnet waar dat (nog) ontbreekt.

De ontwikkeling

Groeiende gezondheidsverschillen en betaalbaarheid en toegang tot zorg onder druk

GGD Haaglanden ziet dat de gezondheidsverschillen in de regio toenemen. Daarom zet GGD Haaglanden zich in voor gelijke kansen op een goede gezondheid (ambitie 1). Voor kwetsbare inwoners in de regio is zorg of hulp bij de gezondheid soms niet betaalbaar of niet toegankelijk. De redenen hiervoor zijn divers: sommigen weten niet waar ze aan kunnen kloppen, anderen mijden zorg om geen kosten te maken.

Het is de taak van de GGD om goed zicht te houden op gaten in het systeem: de mensen of (nieuwe) groepen in de samenleving voor wie het bestaande vangnet niet functioneert of niet aanwezig is. GGD Haaglanden ziet een rol voor zichzelf om tijdelijk het vangnet te organiseren waar dat – om wat voor reden dan ook – (nog) ontbreekt.

De ambitie

- **Signaleren**

GGD Haaglanden heeft een belangrijke signaalfunctie: als de gezondheidssituatie van (kwetsbare) mensen beter in beeld is, dan kan dat ook leiden tot beter beleid. De GGD brengt in beeld waar een schakel in de keten ontbreekt of niet goed functioneert. Het kan dan gaan om individuele gevallen, om (nieuwe) groepen die speciale aandacht behoeven of om thema's die de gehele samenleving aangaan. Het gaat daarbij ook over het signaleren waar een gat valt tussen preventie en zorg, of tussen verzekerde en onverzekerde zorg.

Inwoners kunnen om veel verschillende redenen kwetsbaar zijn. Het kan gaan om kinderen of jongeren met bijvoorbeeld een onveilige thuissituatie; om oudere inwoners die langer thuis wonen; om eenzame of sociaal kwetsbare inwoners; om mensen die (digitaal) lastig mee kunnen doen in de samenleving. Kwetsbare groepen kunnen wisselen, en individuen kunnen onder de radar verdwijnen. De GGD heeft de taak om proactief en waar mogelijk preventief te signaleren waar het maatschappelijk vangnet voor een goede gezondheid tekortschiet.

Voorbeeld: GGD Haaglanden doet tweejaarlijks onderzoek naar de gezondheid van dak- en thuislozen in het Winterkoudeonderzoek.

- **Samenwerken**

Het is de wettelijke en maatschappelijke opdracht van de GGD om de gezondheid van inwoners te bewaken, beschermen en bevorderen. GGD Haaglanden zet zich in voor een goed functionerend vangnet voor gezondheid. GGD Haaglanden kent als geen ander de sociale kaart van de (gemeenten in de) regio en zet zich er in nauw contact met de uitvoerende partijen voor in te voorkomen dat mensen buiten de boot vallen. Als een schakel in de keten ontbreekt of niet goed functioneert, zoekt GGD Haaglanden in samenwerking met andere netwerkpartijen naar duurzame oplossingen.

Voorbeeld: GGD Haaglanden werkt samen met ketenpartners in het programma Geweld in Afhankelijkheidssituaties aan preventie en vroegsignalering. De gezamenlijke activiteiten zijn gericht op het voorkomen voor huiselijk geweld en het wegnemen van risicofactoren.

- **Organiseren**

Waar een schakel in de keten ontbreekt of niet goed functioneert, voelt GGD Haaglanden de verantwoordelijkheid om een vangnet te organiseren. Doel is om inwoners *zelf* in staat te stellen om zo gezond mogelijk te leven en waar nodig de juiste hulp te vinden. De GGD voert de regie om te zorgen dat het probleem in de bestaande structuren van de sociale kaart opgelost kan worden. GGD Haaglanden zoekt dus naar duurzame oplossingen, waarmee inwoners op de lange termijn geholpen zijn. Waar het (tijdelijk) niet lukt om aan te sluiten op het bestaande systeem kan de GGD zelf de uitvoerder zijn.

Voorbeeld: GGD Haaglanden organiseerde tijdelijk nazorg bij suïcide voor jongeren tot 23 jaar, nadat de GGD signaleerde dat hier binnen bestaande structuren eigenlijk geen aandacht voor was. Inmiddels wordt de nazorg geleverd door lokale partijen.

Ambitie 5. Deskundige, proactieve organisatie

GGD Haaglanden is deskundig, alert op ontwikkelingen in de samenleving en handelt proactief.

Om de eerdere vier inhoudelijke ambities te kunnen realiseren hebben we een organisatorische ambitie toegevoegd.

De ontwikkeling

Netwerksamenleving & wendbaarheid

De samenleving verandert, en de publieke sector verandert mee. De netwerkmaatschappij is ontstaan met de opkomst van het internet: mensen en instanties gingen zich steeds meer organiseren in netwerken, en minder in vaste, hiërarchische structuren. In het domein van zorg en publieke gezondheid wordt de netwerkstructuur steeds belangrijker. GGD Haaglanden wil zich dan ook ontwikkelen tot een succesvolle netwerkorganisatie, die in steeds wisselende verbanden werkt aan zijn missie: het realiseren van gezondheid als een publiek goed.

In het domein van publieke gezondheid volgen maatschappelijke en technologische ontwikkelingen elkaar snel op. De onzekerheid is groot. Denk bijvoorbeeld aan de impact van klimaatverandering op de publieke gezondheid: we weten niet precies waar we rekening mee moeten houden. Het werkveld is ook in toenemende mate complex: door met een integrale blik naar gezondheid te kijken, moet een organisatie met meer omgevingsfactoren rekening houden. En tot slot is de wereld ambigu: met de komst van online bubbels zijn er steeds meer opties voor mensen om de werkelijkheid anders te interpreteren.

De ambitie

- **Extern gericht opstellen**

GGD Haaglanden heeft de blik gericht op de omgeving en zoekt bovenal de samenwerking. Die extern gerichte houding helpt GGD Haaglanden in het uitvoeren van de kerntaken: het bewaken, beschermen en bevorderen van de gezondheid van alle inwoners in de regio.

De GGD is van en voor de gemeenten en weet wat er in de gemeenten speelt. De GGD luistert goed naar inwoners en (keten)partners. Door goed te luisteren, kan de GGD zijn kennis en expertise ook beter delen. GGD Haaglanden werkt nadrukkelijk samen met andere GGD'en in de regio en daarbuiten. De GGD wil zichtbaarder worden en zet in op proactieve communicatie gericht op inwoners, maatschappelijke organisaties en gemeenten. Daarnaast is de GGD actief in relevante netwerken op nationaal, regionaal en lokaal niveau.

Voorbeeld: GGD Haaglanden brengt regelmatig gerichte regionale of lokale beleidsadviezen uit aan de hand van recente ontwikkelingen, onderzoeken en signalen. Dit zijn de zogenaamde kernboodschappen voor beleid.

- **Proactief inspelen**

GGD Haaglanden wordt door partners gezien als een betrouwbare, deskundige expert en partner. In die rol wil de GGD wendbaarder worden. De GGD wil proactief inspelen op veranderingen in de samenleving. In zijn aanpak is de GGD wendbaar: nieuwe uitdagingen of mogelijkheden voor de publieke gezondheid vragen om een snelle en deskundige organisatie die waar nodig direct in beweging komt.

Voorbeeld: GGD Haaglanden verstrekte als één van de eerste GGD'en PrEP-medicatie ter voorkoming van HIV. Inmiddels is dit uitgegroeid tot een landelijk programma.

- **Gezond werken**

GGD Haaglanden heeft een voorbeeldfunctie als het gaat om gezondheid en het stimuleren van gezond gedrag. Daarom geeft de GGD actief invulling aan gezond werken binnen de eigen organisatie: GGD Haaglanden wil een duurzame, vitale organisatie zijn waar medewerkers met plezier werken. Dat is meer dan een visitekaartje: bij een innovatieve GGD past het om nieuwe inzichten op het gebied van gezond werken direct toe te passen.

Voorbeeld: GGD Haaglanden faciliteert medewerkers in het goed inrichten van hun (thuis)werkplek.

Bijlage: taken GGD Haaglanden

De taken van GGD Haaglanden zijn vastgelegd in het Dienstverleningshandvest. Er zijn drie soorten taken die de GGD uitvoert:

1. Basistaken – conform wetgeving
2. Plustaken – voor alle negen gemeenten gelijk
3. Lokale taken – maatwerk per gemeente

De basis- en plustaken worden inhoudelijk uitgesplitst in de onderstaande 5 pijlers:

- **Monitoren, signaleren en adviseren.** Hieronder vallen de taken epidemiologie (o.a. gezondheidsmonitor), gezondheidsbevordering (o.a. leefstijl en leefomgeving), beleidsadvisering, preventieve ouderengezondheid en de regeling onverzekerden.
- **Uitvoerende taken gezondheidsbescherming.** Hieronder vallen de taken algemene infectieziektenbestrijding, tuberculosebestrijding, het bevorderen van seksuele gezondheid, technische hygiënezorg (incl. evenementenadvisering en inspectie tattoo en piercing), medische milieukunde en reizigersadvies en –vaccinatie.
- **Bewaken van publieke gezondheid bij crisis en rampen.** Deze pijler gaat over de inzet rond en voorbereiding op incidenten, rampen en crises (Crisismanagement, opschaling en GROEP).
- **Toezicht houden.** Hieronder vallen de taken toezicht op de kinderopvang, inspectie tatoeages en piercings, hygiëne-inspectie seksinrichtingen, forensische geneeskunde (lijkschouw)
- **Brede publieke gezondheid, public health.** Het verzorgen van publieksinformatie, de taken van de GGD als zorginstelling en de rol van de Directeur Publieke Gezondheid (DPG) vallen onder deze pijler. Sinds 2012 is de rol van de DPG wettelijk vastgelegd. De DPG is verantwoordelijk voor twee organisaties; de GGD en de GHOR. Hierdoor is er één aanspreekpunt voor het bestuur en gemeenten en voor de brandweer, politie en justitie en kan er integraal gestuurd worden op de reguliere en opgeschaalde publieke gezondheid – ook in het geval van crisiszorg

Voorbeelden van lokale taken zijn:

- WMO Toezicht
- Schoolgezondheidsbeleid
- Ambulancedienst
- Meldpunt Bezorgd
- Programma Geweld in afhankelijkheidsrelaties

Verantwoording

In de totstandkoming van dit stuk is een brede desk research uitgevoerd en hebben verschillende mensen en organisaties meegedacht. In deze paragraaf geven we een overzicht van:

- De belangrijkste geraadpleegde bronnen
- De geïnterviewde betrokkenen en experts
- De aanwezigen bij sessies die zijn georganiseerd binnen dit traject

Geschreven bronnen

- CBS (2020) Demografische kerncijfers per gemeente.
- CBS/PBL (2019) Regionale bevolkings- en huishoudensprognose 2019 – 2050.
- De Argumentenfabriek (2018) Zó werkt publieke gezondheidszorg.
- Frisse Blikken / Stichting Toekomstbeeld der Techniek (2020) Voorkomen is toch beter dan genezen? Een onderzoek naar kansen en uitdagingen voor preventieve gezondheidszorg.
- GGD GHOR (2017) Benchmark GGD'en 2017.
- GGD GHOR (2018) NOVI: naar een gezonde en veilige omgeving. Van de nationale omgevingsvisie naar regionale en lokale omgevingsvisies.
- GGD GHOR (2018) Bestuurlijk handvat gezonde leefomgeving.
- GGD GHOR (2019) Benchmark GGD'en 2019.
- GGD Haaglanden. Gezondheidsmonitor, geraadpleegd op gezondheidsmonitor.ggdhaaglanden.nl.
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2020) Zorg voor de toekomst.
- Nationaal Preventieakkoord (2018).
- PBL(2009) Regionale prognose 2009-2040: Vergrijzing en omslag van groei naar krimp.
- Rijksoverheid (2020) Ministerraad stemt in met wijziging Wet gemeenschappelijke regelingen.
- Provincie Zuid-Holland (2018) Gezond Zuid-Holland. Vier verhaallijnen.
- Provincie Zuid-Holland (2018) Inventarisatie gezonde leefomgeving Zuid-Holland.
- Provincie Zuid-Holland (2019) Verkenning gezonde leefomgeving Zuid-Holland. Beschermen & bevorderen van de gezonde leefomgeving.
- Raad Volksgezondheid & Samenleving (2020) Essay: Gezondheidsverschillen voorbij. Complexe ongelijkheid is een zaak van ons allemaal.
- Raad Volksgezondheid & Samenleving (2020) Werkagenda 2020-2024.
- RIVM (2018) Volksgezondheid Toekomst Verkenning (VTV).
- RIVM (2019) Factsheet: het gebruik van brede gezondheidsconcepten: inspirerend en uitdagend voor de praktijk.
- Rogers, E.M. (1983) Diffusion of innovations.
- SEO (2019) Ontwikkelingen op de arbeidsmarkt voor medisch en verzorgend personeel.
- VWS (2014) Kamerbrief: betrouwbare publieke gezondheid: Gezamenlijke verantwoordelijkheid van gemeenten en Rijk.
- VWS (2017) Kamerbrief: stimuleringsprogramma Publieke Gezondheid geborgd.
- WRR (2018) Van verschil naar potentieel. Een realistisch perspectief op de sociaaleconomische gezondheidsverschillen.

Gemeenten

- Gemeente Delft (2020) Gezondheidsbeleid Delft 2020-2026. Werken aan positieve gezondheid.
- Gemeente Den Haag (2019) Gezond en Veerkrachtig. Beleidsplan Zorg, Jeugd en Volksgezondheid 2019-2022.
- Gemeente Leidschendam-Voorburg, Sociaal Kompas 2017-2020.
- Gemeente Pijnacker-Nootdorp (2020) Uitvoeringsprogramma lokaal gezondheidsbeleid Pijnacker-Nootdorp 2020-2023.
- Gemeente Rijswijk (2019) Nota lokaal gezondheidsbeleid 2019-2022.
- Gemeente Wassenaar (2020) Uitvoeringsprogramma lokaal gezondheidsbeleid Wassenaar 2020-2022.
- Gemeente Westland (2016) Uitvoeringsprogramma 2016-2020. Kernachtig sociaal.
- Gemeente Westland (2016) Sociaal beleidskader kernachtig sociaal.
- Gemeente Zoetermeer (2017) Visiedocument lokaal gezondheidsbeleid.

Geïnterviewde betrokkenen en experts

Wethouders

Onderstaande wethouders zijn geïnterviewd in de verkennende fase

- Gemeente Delft – wethouder Karin Schrederhof
- Gemeente Den Haag – wethouder Kavita Parbhudayal
- Gemeente Leidschendam-Voorburg – wethouder Juliette Bouw
- Gemeente Midden-Delfland – wethouder Hans Horlings
- Gemeente Pijnacker-Nootdorp – wethouder Hanneke van de Gevel
- Gemeente Rijswijk – wethouder Björn Lugthart
- Gemeente Wassenaar – wethouder Inge Zweerts-de Jong
- Gemeente Westland – wethouder Piet Vreugdenhil
- Gemeente Zoetermeer – wethouder Ingeborg ter Laak

Experts en ketenpartners

Onderstaande experts en ketenpartners zijn geïnterviewd in de verkennende fase, en in de scenariofase (indien zij niet aanwezig konden zijn bij de sessie met stakeholders)

- Farid Tabarki – trendwatcher en oprichter Studio Zeitgeist
- Ron Boumans – directeur JGZ ZHW
- Sjaak de Gouw – DPG GGD Hollands Midden
- Henk Hilderink – projectleider Volksgezondheid Toekomstverkenning RIVM
- Leo Hopman – hoofd Toetsing en Vergunningsverlening Milieu Omgevingsdienst Haaglanden
- Robbin Huijbers – hoofd GHOR, Veiligheidsregio Haaglanden
- Jessica Kieft-de Jong – hoogleraar Public Health, LUMC
- Anja Koornstra – senior beleidsmedewerker GGD GHOR
- Lia Kroon – directeur OCW, gemeente Den Haag
- Esther Lieben – directeur Veiligheidsregio Haaglanden
- Saskia Oostrom & Marianne Beijleveld – manager & beleidsmedewerker JMO Den Haag
- Inez Rijnhart – teamhoofd Omgevingsveiligheid, brandweer, Veiligheidsregio Haaglanden
- Angelique Schuitemaker – directeur Instituut voor Positieve Gezondheid (iPH)
- Petra Verhoef – themacoördinator technologie van zorg en gezondheid, Rathenau Instituut
- Irene Voskamp – beleidsadviseur Omgevingswet & Milieu Provincie Zuid-Holland

Overzicht bijeenkomsten

Hieronder geven wij een overzicht van de bijeenkomsten die zijn georganiseerd om te komen tot deze visie. Per fase geven we een overzicht van de sessies en een indicatie van de aanwezigen.

Verkenningfase (okt 2019-feb 2020)

Doel: in kaart brengen ontwikkelingen die raken aan de publieke gezondheid in regio Haaglanden en aan GGD Haaglanden als organisatie

- Interne verkenningssessie: ca. 20 GGD-medewerkers
- Ambtelijke verkenningssessie: ca. 20 beleidsambtenaren van de 9 gemeenten

Scenariofase (okt-dec 2020)

Doel: voorleggen verschillende mogelijke ontwikkelperspectieven voor GGD Haaglanden om voorkeuren te inventariseren

- Interne scenariosessie: ca. 20 GGD-medewerkers
- Ambtelijke scenariosessie: ca. 15 beleidsambtenaren van de 9 gemeenten
- Bestuurlijke scenariosessie: Algemeen Bestuur
- Scenariosessie ketenpartners: ca. 10 ketenpartners

Visiefase (jan-apr 2021)

Doel: toetsen en aanscherpen van de conceptvisie

- Presentatie aan het Algemeen Bestuur
- Raadsbijeenkomst: ca. 30 raadsleden van de 9 gemeenten
- Interne bijeenkomsten: presentatie en gesprek n.a.v. de conceptvisie bij alle GGD-afdelingen